

Sturcz János: Laudáció Csurka Eszter akadémiai székfoglalójához

Csurka Eszter jellegzetesen az az új konceptuális, inter- vagy multidiszciplináris festő-művész, aki kreatívan reflektál a posztmodern high tech világ, a végletesen manipulált virtuális és digitalizált „valóság” technikai és szemléleti kihívásaira, s ez tanulmányainak széles skálájából és elmélyültségéből is következik.

1991-98 között járt a Magyar Iparművészeti Főiskolára, 1992-94 között a Színház és Filmművészeti Főiskola rendező-operatőr osztályába, 1997-ben szerzett fotó és alkalmazott grafika szakirányú vizuális kommunikáció tervező, 1998-ban vizuális kommunikáció tervező művész diplomát. De táncolt táncszínházban, rendezett látványszínházi előadásokat a Szkénében, készített interaktív installációkat és performance-okat, újabban ékszereket tervez, s látszólag absztrakt, valójában a víz elemével és a véletlennel együttműködve, performance-szerűen, víz alatt alkotja szobrait, amihez búvárkodni is tanult. Mindezek a tapasztalatok festészetébe is beépültek. Hosszú ideig elmosódott, a környezetet jelző, elmosódott fotóprintet alkalmazott háttérként, s ebbe festette gesztusszerű, hevesen mozgó alakjait. Az utóbbi években ezt a kevert médiumot elhagyta és ragaszkodik a klasszikus olaj vászon technikához, s emellett már-már klasszicizáló, szinte Ingres-t idéző monotípiákat, pasztelleket, akvarell és tintafestményeket is készít. Ugyanakkor gyakran használ festményeiben táncosokról készült fotókat, fotókról származó testrészleteket inspirációs forrásként vagy kollázsszerűen egybekomponálva, de még gyakrabban fotókon, számítógépes nyomatokon felbukkanó vizuális effektusokat, tükröződést, bemozdulást, szimultán, megkettőzött, komputerrel manipulált, torzított és átszínezett képeket. Festményeit, szobrait és videóit gyakran helyezi egyfajta összművészeti installációba. Mégis, művészetében a festészet játssza a főszerepet, a technikai médiumok, a fotó, a komputer alkotói, vizuális és szellemi energiái a festékanyag, az ecsetvonás, a gesztus, a személyes kézjegy és a szín közegének alávetve, a festménytestbe integrálva működnek műveiben.

Festészetének szinte kizárólagos tárgya, médiuma a meztelen emberi figura, de nem az esztétizáló akt, hanem a test, melynek most három jellegzetes vonását emelném ki. Torzulását, mozgását és irreális színezését, a vöröses-rózsaszínes hússzín egyszerre érzéki és irritáló dominanciáját. A bemozdulásból következő torzulás először a kronofotográfiát, Jacques-Henri Lartigue-ot, André Kertész tükörrel torzított-absztrahált női aktjait, Edward Munch festményeinek deformált testű és égő vörös arcú, egzaltált nőalakjait, fotóinak bemozdult, szellemszerű aktjait és önarcképeit, de leginkább a Muybridge és Eizenstein által befolyásolt Francis Bacont idézi a művészettörténész emlékezetébe. Nyilvánvaló, hogy a test

torzulása Baconnál és Csurkánál is a lélek torzulásának metaforája. A II. világháború testet bedaráló pokla után kibontakozó Bacon a fejre koncentrál, a bemozdulásból következő torzulástól nála a fej olyan, mintha péppé lenne verve, s a közvetlen fizikai erőszak mellett a tudat, az öntudat és a személyiség elvesztésének veszélyeztetettségét jelzi. Csurkánál a veszély forrása már nem, vagy nemcsak a fizikai pusztulás, az elidegenedés vagy a tömegtársadalom, hanem az emberi testet és lelket végletesen fikcióvá és pixelekké degradáló és atomizáló elektronikus tömeg- és „közösségi” média. Nála már nem az arc, a személyiség áll a fókuszban. Már fel sem merül az autentikus Én megtalálásának vagy védelmének egzisztencialista kérdése és nem is a test fizikai veszélyeztetettsége, hanem a valóság és a test virtuális térben történő manipulációja és felszámolása, a lélek végleges elvesztése a téma. Korai képein a komputerrel, fotóshoppal manipulált figurákra utaló töredékes, csonkolt alakoknak nincs személyiségük, arcuk, csak ösztönökre, vágysakra, akaratra utaló mozgásuk és teljesen mesterséges színük. Már nem is a test, hanem csak annak irreálisan csavarodó, tükörkép vagy szellemképszerű illúziója jelenik meg festményein. Mintha a mesterségesen gerjesztett információáradat által szét tépett, deformált fogyasztó tömegembert látnánk alkotásain.

Mindez azonban csak az egyik, kultúrakritikus szál Csurka Eszter életművében. Az utóbbi években mintha harcot indítana a virtuális valóság által elpusztított valóság, az ember és a szépség visszaszerzéséért. Piktúrájában egyre gyakrabban tűnnek fel jóval optimistább tartalmakat hordozó, realisztikusabb emberalakok, életerőt és örömet, már-már klasszikus szépséget sugárzó, hol táncoló, hol belső fényt árasztó, klasszikus szépségű drapériákba vagy fényleplekbe burkolózó fiatal női aktok, egymással szolidaritást mutató, egymást átölelő, támogató, segítő, a Kiűzetés jelenetek Ádám és Éva figuráit idéző párok, megindítóan elveszett vagy mosolygós, vidám gyermekek. Olykor konkrét szakrális témák is felbukkannak, például a Tékozló fiú vagy egy keresztelési jelenetre emlékeztető páros. Csurka Eszter újabb művein már nem a szenvedő testet látjuk. Az emberi figura már nem töredékes, csonkolt vagy sérült, a fénnel átvárt, auraszerű fénykörrel körülvett, már-már testetlen, árnyképszerű aktok sokkal inkább a lélek szimbólumai, melyek már-már szakrális, misztikus felhangokat sejtetnek. Ugyanakkor a teljes, testtel, vágyakkal, érzésekkel és lélekkel rendelkező ember mellett a kézzelfogható valóság és anyagság visszaszerzésére irányulhat képeinek gazdag festőisége, a festékanyag és a művész kezének és testének mozgását a képbe kódoló gesztusok életteli mozgása. Ez az eleven, természeti mozgás jelenik meg egyszerre konkrét és absztrakt formában Csurka Eszter bronzszobraiban is, melyek mintha a festmények látomásszerű, klasszikus drapériáinak háromdimenziós megtestesülései volnának. Bár a víz és a művész testének együttműködése hozza

létre őket, olyanok, mint a szélfűtta vitorlák vagy leplek, miközben organikus alakjuk növényi és állati formákat is asszociál. Csurka Eszter rendkívül következetes, autonóm, szellemi, festői, művészi fordulatokban gazdag utat tett meg képzőművészeti munkásságában. Női testre fókuszáló művészetének szemléletmódja magától értetődően női nézőpontú, anélkül, hogy bármiféle ideologikus, politikai, mozgalmár vagy doktriner jelleg jellemezné.

Én mindenesetre az említettek miatt tartom őt generációja egyik legkiválóbb festő-művészenek, s ezért is öröm, hogy bekerülhet abba a fantasztikus festőcsapatba, amely Akadémiánk képzőművészeti tagozatában a legmagasabb minőségben és a legszélesebb stílári változataiban reprezentálja a kortárs magyar piktúrát.